

خبرنامه انجمن صنفی ویراستاران

صاحب امتیاز: انجمن صنفی ویراستاران

هیئت تحریریه: هیئت مدیره انجمن صنفی ویراستاران

همکاران این شماره: لیلا اتناغشری | سمیه حسنی | زهره خرمایی | سیدجواد رسولی | مهدی قنواتی | هومن عباسپور | مهناز مقدسی
طراح: وحید هروی

خیابان خرمشهر، خیابان صابونچی، کوچه دهم، شماره ۴، واحد ۱، تلفن: ۸۸۵۱۴۶۱۴ | www.anjomanvirastar.ir

پیشنهاد انجمن صنفی ویراستاران:

یازدهم بهمن روز ویراستار

فرخنده زادروز استاد سمیعی (گیلانی)، کاروان سالار ویرایش عنوان ویژه‌نامه‌ای است که انجمن صنفی ویراستاران به مناسبت یکصدمین زادروز استاد سمیعی منتشر کرد و در روز یازدهم بهمن ماه، در مراسمی که در فرهنگستان زبان و ادب فارسی، برگزار شد به استاد سمیعی تقدیم شد. در این جشن‌نامه مطالبی در توصیف خدمات و شخصیت استاد سمیعی و خاطراتی از همکاری با او به قلم

ده تن از استادان و پژوهشگران منتشر شده است: عبدالحسین آذرنگ، سیدعلی آل‌داد، گلی امامی، بهاء‌الدین خرمشاهی، سعید رضوانی، سعید رفیعی خضری، پیمان صالحی، امید طبیب‌زاده، ناصر فکوهی، هومن عباسپور، فتح‌الله مجتبیایی، مهناز مقدسی، اصغر مهرپرور، حسن میرعابدینی، مهشید نونهالی. در لابه‌لای مطالب، تصاویری از آثار استاد سمیعی درج شده است. در یادداشت‌هایی به قلم خانم گلی امامی، رئیس هیئت مدیره، و آقای هومن عباسپور، نایب رئیس هیئت مدیره، انتخاب زادروز تولد استاد سمیعی را از طرف انجمن صنفی ویراستاران با عنوان روز ملی ویراستار در این جشن‌نامه مطرح کردند.

در این جشن‌نامه سال‌شمار زندگی و فعالیت‌های فرهنگی استاد سمیعی و فهرست آثار ایشان ذکر شده است. یک گفت‌وگوی منتشر نشده از استاد سمیعی نیز در این جشن‌نامه درج شده است که در سال ۱۳۹۶ و در زادروز ۹۷ سالگی ایشان در جمع دانشجویان دوره نگارش و ویرایش انجمن در کتابخانه فرهنگستان زبان و ادب فارسی ایراد شد که حاوی نصایح و توصیه‌هایی به ویراستاران جوان است که قسمتی از آن را در اینجا نقل می‌کنیم:

«اگر ویراستار یک رمان ترجمه‌ای هستید، باید رمان خوان باشید. اگر ویراستار ترجمه یک اثر ادبی، نقد ادبی، نظریه ادبی هستید، باید به نظریه‌های ادبی، با اصول و مبانی نقد ادبی آشنا باشید. بنابراین، تنها آموزش دیدن در کلاس کافی نیست. باید خوره کتاب باشید؛ خلاصه، کتاب‌خوان باشید. من خیلی‌ها را دیده‌ام که ویراستاری می‌کنند، ولی زیاد کتاب نخوانده‌اند، نه تنها کتاب‌های معاصر را، کتاب‌های بارز کهن را نخوانده‌اند.» (ص ۳۰).

متن کامل جشن‌نامه را می‌توانید به رایگان از وبگاه انجمن دانلود کنید.

در این شماره می‌خوانید ...

اخبار کمیسیون‌ها

هرشکی سازنده نیست

توصیه‌هایی به ویراستاران

گفت‌وگو با ناشران

چه بخوانیم؟

نکته‌های ویرایشی

موفقیت اعضا

ضرورت آموزش‌های تخصصی برای ویراستاران

جلسه هیئت مدیره

موضوع دیگری که در این جلسه مطرح شد نکات افزوده شده در اساسنامه کشور بود که پس از تبادل نظر، مقرر شد نسخه ویراست اول برای چند تن از کارشناسان و اعضای افتخاری انجمن ارسال و از آنان نظر خواهی شود و بعد از اصلاحات نهایی، به وزارت کار ارسال گردد. در این جلسه درباره برگزاری دوره‌های آموزشی و تک‌درس در سال آینده تبادل نظر شد. دیگر مباحث مطرح شده در این جلسه پیشنهادهایی درباره مطالب خبرنامه، دریافت بازخوردهای خوب از جشن‌نامه استاد سمیعی بود که هیئت مدیره از سردبیران و همکاران این ویژه‌نامه، به ویژه خانم سمیه حسنی، که در فرصت کم توانسته بودند آن را با محتوا و ظاهری شایسته منتشر کنند، قدردانی کردند.

دریافت و پرداختی، به جز حق عضویت، موظف به پرداخت مالیات است، در حالی که، بنا بر اساسنامه، چنانچه فعالیت‌های غیرانتفاعی باشد، می‌تواند از معافیت مالیاتی برخوردار شود. در این جلسه درباره گرفتن مجوز برگزاری کلاس‌های آموزشی از مراکزی که مشمول معافیت مالیاتی هستند صحبت شد و بر توسعه فعالیت‌های کمیسیون آموزش تأکید شد. پیشنهاد شد شرایط گرفتن مجوز آموزش از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان فنی و حرفه‌ای بررسی شود و در جلسات بعد درباره این موضوع هم‌فکری و اعلام نظر شود. با توجه گسترش فعالیت‌های آموزشی، به قصد پرورش ویراستار و تقویت مهارت‌های ویراستاران، توافق شد چند نیرو برای همکاری در بخش آموزش و روابط عمومی به صورت نیمه‌وقت یا تمام‌وقت به همکاری دعوت شوند.

هفتادوششمین جلسه هیئت مدیره انجمن در هجدهم بهمن برگزار شد. در این جلسه مباحث متعددی مطرح شد که اصلی‌ترین آنها عبارت بودند از راه‌حل برای مشکلات مالی و مالیاتی و امور اداری انجمن، نهایی کردن مطالب اساسنامه جدید کشور، تقویت بخش آموزش انجمن و برگزاری دوره‌های منظم آموزش ویرایش و تک‌درس‌های ضروری. با توجه به اینکه تمامی وظایف قانونی انجمن، از جمله ارسال گزارش‌های فصلی و اظهارنامه مالیاتی انجام شده، متأسفانه مالیاتی برای انجمن تعیین شده که به نظر منطقی نیست و باید با مشاوره‌های حقوقی و آگاهی از قوانین معافیت‌های مالیاتی بتوان آن را تغییر داد و با اعلام لزوم برخورداری از معافیت‌های مالیاتی برای فعالیت‌های غیرانتفاعی انجمن، از بخشودگی بهره‌مند شد. در حال حاضر، انجمن برای هر نوع

سرمقاله

هرشکی سازنده نیست

■ هومن عباسپور

درست می‌گویند که ویراستار باید شک کند، ولی شک او باید سازنده باشد.

سال‌ها پیش که در صداوسیما بودم، یک گزارشگر گشتی تلفن کرد و گفت ویراستار شبکه سه به او گفته دیگر اصطلاح «خاک کردن» را به کار نبرد، چون «خاک کردن» یعنی «دفن کردن» و وقتی می‌گوید «دبیر حریف را خاک می‌کند» یعنی دفنش می‌کند. با ویراستار صحبت کردم. هنوز سر حرفش بود و خیال می‌کرد کشف بزرگی هم کرده. برایش توضیح دادم که هر کلمه‌ای ممکن است بیش از یک معنی داشته باشد و راهنمایی‌اش کردم که هر جا به معنای کلمه‌ای شک می‌کند، بلافاصله به فرهنگ‌های فارسی معتبر مراجعه کند. آن زمان هنوز اینترنت نبود و آخر گفتم ویراستار متون و برنامه‌های ورزشی باید بداند که گشتی از ورزش‌های سنتی ایران است و اصطلاحاتش غالباً اصیل و جافتاده است.

یک بار روی میز کارم یادداشتی از یکی از ویراستاران دیدم که نوشته بود: «علی مریم را به چشم "خواهری" می‌بیند» یا «علی مریم را به چشم "برادری" می‌بیند»؟ این ویراستار هم می‌توانست به اولین فرهنگ معتبری که دم‌دست داشت مراجعه کند. آن زمان هم هنوز اینترنت نبود. «به چشم چیزی کسی را دیدن» یعنی کسی را با آن حالت در نظر داشتن، پس قاعدتاً علی مریم را باید به چشم خواهری ببیند.

کسانی هم هستند که حرف‌ها و کلمه‌هایی را که یک ترکیب را می‌سازند جدا جدا معنی می‌کنند و به کشفیات غریبی می‌رسند. مثلاً عده‌ای می‌گویند «بر» و «ضد» هر دو معنی متضاد دارند، پس «برضد کسی» یعنی «به نفع آن شخص». عده‌ای هم که می‌گویند «او یا» و «یا» تفاوت معنایی دارند دچار همین شک مخرب‌اند و باید به منابع مراجعه کنند و یاد بگیرند که او عطف قبل از حروف عطف (حروف پیوند هم‌پایگی) قرار می‌گیرد و معنی شان را عوض نمی‌کند: هم... و هم... نه... و نه... خواه... و خواه. این افراد توجه نمی‌کنند که این حروف در ترکیب معنای دیگری ممکن است بدهد. توجه داشته باشید که ترکیب «و/یا» دو معنی دارد و موضوع دیگری است. باری، به محض اینکه به کلمه‌ای، عبارتی، جمله‌ای شک می‌کنیم، اولین راهش این است که به منابع مانند فرهنگ‌ها و کتاب‌های مرجع معتبر مراجعه کنیم و قبل از اینکه به کشفیات بزرگی برسیم، خیلی ساده شک خودمان را برطرف کنیم.

توصیه‌هایی به ویراستاران

■ کمیسیون امور ویرایشی برای ویرایش آثار با مشکل کمبود ویراستار مجرب مواجه است. از جمله فعالیت‌های کمیسیون امور ویرایشی انجمن گفت‌وگو و مشاوره با ناشران و پدیدآورندگان است که می‌خواهند کتابشان ویرایشی مطلوب داشته باشد. آثاری که برای ویرایش به انجمن ارسال می‌شود نخست ارزیابی دقیق می‌شود که شامل بررسی اولیه و گفت‌وگو با سفارش‌دهنده و سپس، تهیه ارزیابی مکتوب و دادن نمونه ویرایش است. البته نوع و شیوه ارزیابی آثار تألیفی و ترجمه‌ای متفاوت است. آثار تألیفی علاوه بر ویرایش زبانی و صوری نیازمند ویرایش‌های محتوایی و ساختاری است. آثار ترجمه‌ای نیز معمولاً باید مقابله دقیق بشوند که متأسفانه به سبب ضعف ترجمه‌ها گاه باید بازترجمه شوند یا مواردی مثل پانویس‌های توضیحی، ضبط اسامی، ترجمه اصطلاحات و نثر آن‌ها اصلاح شود. از این رو، کمیسیون امور ویرایشی در پی جذب ویراستارانی است که تمام شقوق ویرایش را بدانند و بر آن‌ها مسلط باشند. متأسفانه تعداد این نوع ویراستاران بسیار کم است. ویراستاران باتجربه و مجرب معمولاً گرفتارند و زمان تحویل کارشان طولانی و دستمزدشان بالاست که با توجه به بنیه ناشران و پدیدآورندگان این زمان‌بندی و مبالغ پیشنهادی به ندرت پذیرفته می‌شود.

از سوی دیگر، ویراستارانی که آمادگی همکاری دارند، مهارت و تجربه کافی ندارند و لازم است ویراستار باتجربه‌ای کار آنان را بازبینی و نهایی کند. این موضوع نشان می‌دهد که تناسبی میان ویراستاران و تقاضای حوزه نشر وجود ندارد و مشکلات مالی نیز سبب شده که بسیاری از ناشران با ویراستاران متوسط یا نامتبحر کار کنند و این انتخاب دو آسیب را پدید آورده است: متن‌ها به قدر کفایت ویرایش نمی‌شود و محصول به‌ظاهر ویراسته مقبولیت ندارد؛ و ویراستاران این آثار پس از ویرایش چندین کتاب خود را باتجربه تلقی می‌کنند در حالی که توانایی آنان در حد اصلاحات جزئی زبانی و صوری است.

این مشکلات موجب شده که کمیسیون امور ویرایشی به علت نداشتن ویراستار مجرب، ویرایش آثار را نپذیرد. با وجود آنکه تلاش شده در کمیسیون ویرایش از نظام دستگیری و از دانش‌آموختگان دوره‌های ویرایش کمک گرفته شود، اما اندک بودن تعداد ویراستاران مجرب، دست‌یابی به نقطه مطلوب را ناممکن کرده است.

کمیسیون آموزش

■ کمیسیون آموزش انجمن صنفی ویراستاران در نظر دارد در سال جدید نشست‌های تخصصی آموزشی برگزار کند. دست‌یابی به این مقصود نیازمند جلساتی است که در آن با استادان و اعضای انجمن همفکری شود. برنامه‌ریزی‌هایی برای تدارک این جلسات در سال جدید انجام شده است که پس از تصویب و تأیید هیئت‌مدیره به اطلاع اعضا خواهد رسید.

کمیسیون آموزش همچنین برای برگزاری دوره جامع نگارش و ویرایش در سال جدید برنامه‌ریزی کرده است که زمان و اطلاعات کامل آن از طریق وبگاه و رسانه‌های اجتماعی اطلاع‌رسانی خواهد شد. همچنین در سال آتی، بنا بر تقاضای نظام مهندسی استان گیلان، «کارگاه نگارش و ویرایش متون دیوانی و اداری» برگزار خواهد شد که رایزنی‌های آن انجام شده و در مراحل عقد قرارداد است. قرار است در این دوره سیصد نفر از کارکنان این سازمان شرکت کنند.

دوره‌های در حال برگزاری انجمن بدین قرار است: دوره «نگارش و ویرایش متون کودک و نوجوان» که دو درس آن در اواخر بهمن‌ماه به پایان رسیده و آزمون‌های این دو درس نیز برگزار شده و فقط یک درس کارگاه ویرایش آن باقی مانده که در اواخر اسفندماه خاتمه می‌یابد.

«کارگاه نگارش و ویرایش مقدماتی» به درخواست شرکت گل‌گهر سیرجان، به صورت برخط، و با تدریس آقای مهدی قنوتی در حال برگزاری است. سومین درس در حال برگزاری «کارگاه ویرایش رایانه‌ای» است که با تدریس آقای سعید احمدی از بیستم بهمن‌ماه آغاز شده و تا اواخر اسفند ماه ادامه دارد.

کمیسیون امور صنفی و حقوقی

■ برخی از فعالیت‌های این کمیسیون در بهمن‌ماه به قرار زیر است:

۱. پیگیری دریافت بُن کتاب برای اعضا از خانه کتاب و استفاده از آن در نمایشگاه مجازی کتاب تهران؛
۲. پیگیری دریافت تخفیف خرید کتاب از ناشران، به‌ویژه ویرایش از زبان ویراستاران از نشر خورشید با همکاری خانم الهام جمالی‌پویا، از اعضای فعال انجمن؛
۳. مشاوره به برخی اعضا برای رفع مشکلات حقوقی و تنظیم قراردادهای همکاری؛
۴. معرفی ویراستار به برخی ناشران.

■ کمیسیون امور صنفی و حقوقی در نظر دارد در هر شماره از خبرنامه نکاتی را به ویراستاران توصیه کند که در همکاری با ناشران یا پدیدآورندگان مدنظر قرار دهند. رعایت این موارد از پدیدآمدن مشکلات احتمالی حقوقی برای ویراستاران می‌کاهد.

سعی کنید مسئولیت ویرایش را در قالب قرارداد به عهده بگیرید. قبل از انعقاد قرارداد و پذیرفتن اثر، صفحاتی از اثر را برای برآورد نوع ویرایش، سختی کار، زمان موردنیاز، میزان دستمزد و مواردی از این دست ویرایش کنید و در مورد تمامی آن‌ها با کارفرما توافق کنید و میزان مسئولیت خود را مشخص و به دقت ثبت کنید.

چنانچه اثر مفصل و زمان انجام‌دادن کار طولانی است، از کارفرما بخواهید که مبلغ قرارداد را در چند نوبت پرداخت کند. توجه کنید که در قرارداد ذکر شده باشد: «این قرارداد با استناد به ماده ۱۰ قانون مدنی منعقد شده است.»

* ماده ۱۰ قانون مدنی: «قراردادهای خصوصی نسبت به اشخاصی که آن‌ها را منعقد کرده‌اند، در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد، نافذ است.»

در مکتب تجربه، ویرایش در گستره نشر

■ تلخیص و تدوین: لیلا اثنا عشری

■ انجمن صنفی ویراستاران در ۲۷ آبان ۱۳۹۸ نشست برای گفت‌وگو با چند تن از ناشران در خانه کتاب برگزار کرد. در این نشست آقایان علیرضا رئیس‌دانی، مدیر انتشارات نگاه؛ محمدمقاسم لیمصالح رامسری، مدیر انتشارات معین؛ و محمدرضا ناجیان، مدیر انتشارات رسا حضور داشتند. دبیر این نشست آقای جواد رسولی عضو هیئت‌مدیره انجمن صنفی ویراستاران بود. بخش کوتاهی از این پرسش‌وپاسخ را در این شماره از خبرنامه می‌آوریم.

مترجم‌های مشهوری هم هستند که ایرادهای بسیاری در کارشان دیده می‌شود. به عقیده من، اولین کاری که ناشر در قبال متن‌های ترجمه‌شده و وظیفه دارد انجام دهد این است که کتاب را، حتی قبل از ویرایش، مقابله کند. این کار می‌تواند جزئی از وظایف ویراستار یا وظایف ناشر تلقی شود. بسیاری از مترجمان مفاهیمی را که نمی‌فهمند از کتاب حذف می‌کنند و ناشر هم متوجه این مسئله نمی‌شود و این خلاف امانت‌داری است. در هر صورت، ما نباید مسئولیت ناشرها را کم بگیریم. اگر مسئولیت افراد در نشر، ناشر و بالطبع ویراستار، تعیین شود به نظر من هیچ کتابی نباید بدون ویرایش منتشر شود؛ چون نویسنده و مترجم چیزهایی را از دید خودش و با فهم خودش می‌آورد که با فرهنگ جامعه متفاوت است. اینجا وظیفه ناشر است که ناهماهنگی را تشخیص دهد و وظیفه ویراستاران است که هماهنگی را به وجود آورند و این فضای خالی را پر کنند.

■ رسولی: با توجه به کتاب‌هایی که منتشر می‌کنید، بیشتر به چه ویراستارانی نیاز داشته‌اید و دارید؟

■ رئیس‌دانی: ما در حال حاضر ویراستارانی داریم که در دفتر نشر کار می‌کنند و دوزبانه‌اند، یعنی به زبان مبدأ و مقصد مسلط‌اند. چهار نفر آلمانی‌دان، انگلیسی‌دان و فرانسوی‌دان داریم. بعد از اینکه این‌ها مقابله می‌کنند یکی دو نفر دیگر که نشر زیبایی دارند متن را بررسی می‌کنند. در این ده‌پانزده سال اخیر، کتاب‌هایی که ما چاپ کرده‌ایم کمتر اشکال داشته است؛ یعنی تلاش کرده‌ایم که حتی المقدور ایراد کمتر باشد.

■ رامسری: تعداد کارهای تألیفی نشر معین خیلی بیشتر از کارهای ترجمه است، بنابراین بیشتر به ویراستاران محتوایی و فنی نیاز داریم و این ویراستاران بیشتر دورکارند.

■ ناجیان: ما چند ویراستار حرفه‌ای داریم که از آن‌ها در قسمت کتاب‌های دانشگاهی استفاده می‌کنیم. این‌ها عمدتاً استادان دانشگاه و دانشجویان دوره ارشدند. در مورد کتاب‌های عمومی هم، ویراستارانی هستند که سال‌ها تبحر و مهارت دارند و خارج از مؤسسه ما کار می‌کنند. ولی ویراستاری فنی در داخل مؤسسه و به‌دست کارمندان شاغل در مؤسسه انجام می‌شود.

■ ادامه این گفت‌وگو را در شماره‌های بعد می‌خوانید.

حروف چینی شده بود. فرشی‌دورد برای یک فرصت تحصیلی به آمریکا رفته بود و وقتی برگشت، دید، کتابش به کلی تغییر کرده و اصرار داشت که کتابش به همان شکل قبل باشد. یا مثلاً نگارش آقای مرادی کرمانی طوری است که خیلی از جمله‌ها را با فعل نمی‌بندد در حالی که ویراستار جملات را با فعل می‌بندد. حالا ما باید طرف ویراستارمان را نگاه داریم یا طرف نویسنده‌ی پر فروش مثل مرادی کرمانی را؟ خلاصه آنکه فرهنگ ویرایش در این مملکت هنوز جان‌فشار است. یکی از ویژگی‌هایی که ویراستار باید داشته باشد صبوری است. در هر شرایطی، ویراستار باید بداند که حق با مؤلف یا مترجم است؛ حتی اگر حق با او نیست. به هر حال اوزحمت کشیده و اثری را خلق کرده است. حالا اگر سن‌وسالی هم از او گذشته باشد، بر نمی‌تابد که جوانی بیاید و جملاتش را کلاً عوض کند.

■ ناجیان: ما تا زمانی که نشرمان را آسیب‌شناسی نکنیم، نمی‌توانیم ارزش و لزوم آن خدماتی را که برای رفع آسیب‌ها باید انجام شود بفهمیم. هر ناشری باید ویراستار داشته باشد و هیچ کتابی نباید بدون ویرایش چاپ شود. ناشر باید خواننده و مخاطب را سوق دهد به اینکه حقش را از ناشر مطالبه کند، مخاطب حق دارد کتابی که می‌خرد متن روانی داشته باشد. از آن سو، بهتر است ابتدا از خودمان شروع کنیم، بعد به ویراستاری بپردازیم. آیا ناشر صرفاً کسی است که کتابی را برایش می‌آورد و او بررسی می‌کند که این کتاب بازار دارد تا چاپش بکند؟ ناشر باید، به جز اینکه به فروش کتاب فکر می‌کند، احساس مسئولیت داشته باشد و ببیند که آن کتاب چه مفاهیمی را به جامعه منتقل می‌کند. خیلی از ناشرها فقط به فروش کتاب فکر می‌کنند؛ یعنی کتابی را می‌آورند که خیلی پر فروش است، قرارداد می‌بندند و چاپش می‌کنند. من به این کلام از امیرالمؤمنین معتقدم: «آن چیزی که برای خودتان نمی‌پسندید، برای دیگری روا ندارید؛ آن چیزی را به دیگری بدهید که خودتان می‌پسندید.» من اغلب کتاب‌هایی را که برایمان می‌آورد اول خودم می‌خوانم؛ یعنی خودم را جای مخاطب می‌گذارم ببینم که آیا مخاطب چیزی از این کتاب به دست می‌آورد یا نه؟ اگر فرهنگش را ارتقا بدهد و فهم و شعور اجتماعی‌اش را بالا ببرد، چاپ می‌کنم. اگر از این نظر به مسئله نگاه کنیم، جایگاه ویراستار خیلی ارزشمندتر دیده می‌شود. آقای رئیس‌دانی به این مسئله اشاره کردند که بسیاری از مترجم‌های ما اصلاً دانش و آگاهی ندارند، نه فقط مترجم‌های کوچک که

■ رسولی: از نظر شما ویراستار چه کسی است و چه ویژگی‌هایی دارد؟ قصد داریم در این نشست به تعریفی نسبی از ویراستار برسیم یا دست‌کم روشن شود که هر کدام از ناشران چه کسی را ویراستار قلمداد می‌کنند.

■ رئیس‌دانی: در سال ۱۳۵۴ کتابی را برای چاپ نزد من آوردند که هر چه می‌خواندمش برای من مفهوم نبود. آن را به آقای بیضایی نشان دادم و ایشان گفت: «این کتاب ترجمه‌اش خیلی بد است و باید ویرایش شود.» گفتم: «ویرایش چیست؟» گفت: «نمی‌دانی؟» گفتم: «نه! من واقعاً نمی‌دانم.» گفت: «این را باید به کسی بدهی تا بالا بپوش کند و نثرش را درست کند.» گفتم: «به چه کسی بدهم؟» گفت: «اجازه بده فکر کنم و به دانشجویی که به ادبیات علاقه دارد پیشنهاد بدهم. بعد به تو می‌گویم.» بعد دانشجویی را برای ویرایش کتاب به من معرفی کرد. در دو دهه اخیر متأسفانه ترجمه‌های ما بسیار بد شده است. ما دیگر مترجمانی که واقعاً مترجم بودند و می‌نشستند پای کار نداریم. مترجمان جوان، با وجود احترامی که برای آن‌ها قائلیم، سریع می‌خواهند کارشان را ترجمه کنند و مترجم شوند. نویسندگان جوان هم خیلی برای چاپ عجله دارند. بارها به ایشان گفته‌ایم که بنشینید کتاب بخوانید، بررسی کنید، تاریخ بخوانید، بعد بنویسید. برای چاپ کارتان عجله نکنید! اما فایده‌ای نداشته است. ناشرها هم به خاطر تیراژ پایین کتاب‌ها، نمی‌توانند کتاب‌ها را به ویراستاران خوب بسپارند. امیدوارم که در آینده ناشرهای ما توجه بیشتری به حوزه ویرایش داشته باشند.

■ رامسری: مفهوم ویراستار، به معنایی که ما الان تعریف می‌کنیم، در فرانکلین و به‌دست آقای صنعتی‌زاده و عبدالرحیم جعفری پدید آمد. مرحوم اکبر زوار به من می‌گفت که ما حتی نمی‌دانستیم برای چاپ یک کتاب باید آن را به طراح بدهیم. همین‌طور یک تصویری را ما خودمان انتخاب می‌کردیم. در مورد ویرایش هم همین‌طور بود. پسر من در خارج از کشور درس می‌خواند و در کتاب‌فروشی لوگامبری کار می‌کند. او می‌گوید: «اینجا ویراستار قدرتش از مؤلف هم بیشتر است. حتی ویراستار این قدرت را دارد که پایان داستان را عوض کند. مؤلف کتاب را به ناشر و ناشر به ویراستار می‌سپارد و نویسنده کاملاً در اختیار ویراستار است.» من به چشم خودم دیدم مرحوم خسرو فرشی‌دورد با ویراستار انتشارات امیرکبیر دست‌به‌بینه شدند. ایشان کتاب را داده بود به امیرکبیر و امیرکبیر هم به ویراستار داده بود، بعد هم

چه بخوانیم؟

نقد ترجمه

■ مهناز مقدسی

■ مقاله «زندگی بر روی میسی سی پی، ترجمه ابوالقاسم حالت» (نقد ترجمه ۱)، علی خزاعی فر، فصلنامه علمی فرهنگی مترجم، ش ۷۲، پاییز ۹۹، ص ۳۹-۴۸.

■ میراث ماندگار مترجمان دهه‌های بیست تا پنجاه، که تحولی در نشر و دیدگاه‌های فرهنگی کشورمان پدید آورد، قابل تقدیر است؛ اما باید پرسید در دوره‌ای که نظریه‌های ترجمه به وسعت امروز مطرح نشده بود و بیشتر مترجمان نویسندگانی بودند که بر زبانی دیگر تسلط داشتند، ترجمه‌هایشان چقدر مطلوب مخاطب امروزی است؟ آثار بسیاری است که همچنان در سیطره قلم همان مترجمان باقی مانده و مترجم دیگری به سراغ ترجمه مجدد آن‌ها نرفته است. علی خزاعی فر در سلسله‌مقالاتی که در مجله وزین مترجم منتشر می‌شود، به سراغ این آثار رفته و بخش‌هایی از این ترجمه‌ها را نقد و بررسی کرده است. مقاله حاضر برای مترجمان نوکلم، ویراستاران آثار ترجمه‌ای و هر اهل قلمی که به اتکای دانش زبانی در پی متنی منتقح برای خواندن می‌گردد مفید است.

در قسمتی از این مقاله می‌خوانیم: «مشکل دیگری که [ابوالقاسم] حالت از جهت نظری داشته این بوده که توجه نکرده است ترجمه متن طنز باید به متنی طنز بینجامد و ترجمه دقیق و تحت‌اللفظی مترجم را به متنی طنز نمی‌رساند؛ بلکه طنز را از متن می‌گیرد. ترجمه طنز مستلزم برخی تغییرات و بازآفرینی خلاق متن است» (ص ۴۱).

در این مقاله بخش‌هایی از کتاب با متن اصلی مطابقت داده شده و با نگاهی امروزی، متناسب با تحولات زبان امروز، ترجمه دیگری پیشنهاد شده است، از جمله:

ترجمه حالت: گاه‌گاهی امیدوار می‌شدیم که اگر آدم خوبی باشیم و عمرمان دراز باشد خداوند به ما اجازه خواهد داد که دزد دریایی بشویم.
ترجمه پیشنهادی: که گاه دل‌مان را خوش می‌کردیم و به خودمان وعده می‌دادیم که اگر نمیریم و آدم خوبی باشیم شاید خدا نصیب کرد و دزد دریایی شدیم.

موفقیت اعضا

■ مقاله آقای پیام شمس‌الدینی، با عنوان «درنگی بر نگرش و نگارش محمد مفید مستوفی بافتی در جامع مفیدی»، در شماره پنجم فصلنامه فرهنگی - اجتماعی فرهنگ یزد در بهمن ۱۳۹۹ منتشر شد.

■ وزارت کار، در پی تقدیر از زنان فعال انجمن‌های صنفی کارگری، مصادف با روز زن (۱۵ بهمن)، از خانم مهناز مقدسی، دبیر انجمن صنفی ویراستاران، قدردانی و لوح تقدیری به ایشان اهدا کرد. به این عزیزان تبریک می‌گوییم و برایشان آرزوی بهروزی داریم.

نکته‌های ویرایشی

درباره چند واژه

■ مهدی قنوتی

ناهار و نهار

■ هر دو واژه را در زبان فارسی داریم، اما به این معنا نیست که تبار هر دو فارسی است. «ناهار» فارسی تبار و در معنای یک وعده غذایی است. «نهار» از زبان عربی وارد زبان فارسی شده و به معنای «روز» است در مقابل «لیل» به معنای «شب». «نهار» در هیچ‌یک از فرهنگ‌های فارسی در معنای وعده غذایی ثبت نشده است، بنابراین نهار باید در معنای وعده غذایی و نهار در معنای روز به کار رود. برخی می‌گویند، بر اساس اصل اقتصاد زبان یا کم‌کوشی، طبیعی است که در زبان فارسی واژه‌های حرفی را از دست بدهد و به واژه‌ای کوتاه‌تر تبدیل شود، یعنی ناهار به نهار تبدیل شود. اما این اصل درباره این واژه صدق نمی‌کند؛ در زبان محاوره نیز «ناهار» به معنای وعده غذایی به کار می‌رود و فقط در نگارش است که «نهار» را به جای «ناهار» به کار برده‌اند که نشانه فقر زبانی نویسنده است.

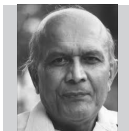
واگیر و واگیردار

■ «واگیر» از دو جزء ساخته شده است: پیشوند «وا» و بن مضارع مصدر گرفتن یعنی «گیر». پیشوند «وا» معانی بسیاری دارد. یکی از معانی آن «باز» به معنای «دوباره» است و «وا» در واگیر به معنای «بازگیر» «دوباره گیرنده» یا «بازگیرنده» است. «گیر» در این واژه بن مضارعی است که معنای فاعلی دارد. در پزشکی نیز به بیماری‌هایی که امکان دارد از فردی به فرد دیگر انتقال یابد «واگیر» گفته می‌شود.

حال، اگر بن مضارع داشتن یعنی «دار» را به «واگیر» اضافه کنیم و واژه‌واگیردار را بسازیم، می‌شود «دوباره گیرنده دارنده». در این صورت، افزون بر این‌که هیچ معنایی به آن نیفزوده‌ایم، معنای اصلی آن را نیز مخدوش و مبهم کرده‌ایم. بنابراین، واژه «واگیردار» نادرست است؛ زیرا از نظر معنایی به وند یا واژه دیگری نیاز نداریم و اگر وند یا واژه‌ای به واژه «واگیر» بیفزاییم که همان معنای واگیر را منتقل کند، معنای آن را مخدوش کرده‌ایم.

آمدگان و رفتگان

آمدگان

غلامحسین یوسفی | ۲ بهمن ۱۳۰۶ نویسنده | مترجم | مصحح | استاد ادبیات فارسی
از نوشته‌ها: شیوه‌های نقد ادبی
از تصحیح‌ها: قابوس‌نامه | گلستان و بوستان سعدی

ادیبی بی‌تکلف، مشوق علم و شیفته معارف ایرانی

سیروس پرهام | ۳ بهمن ۱۳۰۷ مترجم | ویراستار | منتقد ادبی
از نوشته‌ها: رتالیسم و ضد رتالیسم در ادبیات
از ویرایش‌ها: سیری در هنر ایران
از ترجمه‌ها: گزیده اشعار والت ویتمن

اولین ویراستار فرانکلین و بنیان‌گذار آرشو ملی

احمد بیرشک | ۴ بهمن ۱۲۸۵ نویسنده | مترجم | ویراستار | مصحح
از تالیف‌ها: گاهنامه تطبیقی سه‌هزار ساله
از ترجمه‌ها: سرگذشت علم | علم قدیم و تمدن جدید

دانشمندی جوینده و پر تلاش

مهدی محقق | ۱۰ بهمن ۱۳۰۸ نویسنده | ادیب | نسخه‌پژوه | مصحح
از تالیف‌ها: مفارخ‌نامه | فیلسوف ری | اسماعیلیه
از تصحیح‌ها: دیوان ناصر خسرو | مفتاح‌الطرب | دیوان فتاحی نیشابوری

تاریخ‌نگار خستگی‌ناپذیر علم

احمد سمیعی (گیلانی) | ۱۱ بهمن ۱۲۹۹ نویسنده | ویراستار | مترجم | عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی
از تالیف‌ها: نگارش و ویرایش | آشنایی با زبان‌شناسی
از ترجمه‌ها: دیکرو | ساخت‌های نحوی

کاروان‌سالار ویرایش در ایران

مهشید نوهالی | ۱۳ بهمن ۱۳۲۷ مترجم | ویراستار | عضو افتخاری انجمن صنفی ویراستاران
از ترجمه‌ها: نامه سرگشاده به اسکندر کبیر | هنر معاصر در فرانسه | از کافکا تا کافکا

میراث‌دار پیش‌گسوتان ویرایش

رفتگان

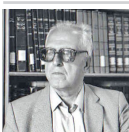
ابوالحسن نجفی | ۲ بهمن ۱۳۹۴ مترجم | ویراستار | زبان‌شناس | ادیب‌پژوه
از تالیف‌ها: غلط‌نویسیم | فرهنگ فارسی عامیانه | مبانی زبان‌شناسی | وزن شعر فارسی
از ترجمه‌ها: خانواده تیپو | کالیگولا | ادبیات چیست؟

اولین ویراستار در نشر معاصر ایران، استاد نازنین

مجتبی مینوی | ۶ بهمن ۱۳۵۵ نویسنده | مترجم | پژوهشگر | مصحح
از تالیف‌ها: آزادی و آزاد فکری | فردوسی و شعر او
از ترجمه‌ها: اطلال شهر پارسه
از تصحیح‌ها: کلیله و دمنه | اخلاق ناصری

ادیبی دقیق و سخت‌گیر و شیفته حقیقت

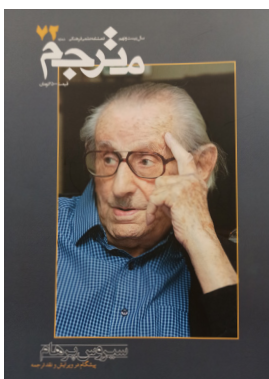
عباس زریاب خویی | ۱۴ بهمن ۱۳۷۳ تاریخ‌نگار | ادیب‌پژوه
از نوشته‌ها: مقالات دانشنامه‌ای فراوان | نظرات بر اطلس تاریخی ایران
از ترجمه‌ها: تاریخ فلسفه | لذات فلسفه
از تصحیح‌ها: المصیدنه

دانشمندی چندساحتی، کم‌گوی و گزیده‌گوی

محمدجعفر محبوب | ۲۷ بهمن ۱۳۷۴ نویسنده | مترجم | پژوهشگر | فرهنگ‌پژوه
از تالیف‌ها: آقرین فردوسی | خاکستر هستی
از ترجمه‌ها: سگ سیرک | مروارید
از تصحیح‌ها: دیوان قانئ | دیوان ایرج میرزا
اویس و رامین

شاهنامه‌پژوه و محقق ادبیات عامیانه، پژوهشگر دل‌سوز ایران

شماره جدید

فصلنامه مترجم، مثل همیشه با مطالبی مفید، از جمله مطلبی درباره استاد سیروس پرهام، از اعضای مؤسس انجمن صنفی ویراستاران، منتشر شد